

C. DUTOIT, *Jef Van Extergem en de Vlaamse beweging*, Soethoudt, Antwerpen 1983, 112 blz.

Toen Frans Van Cauwelaert in 1915-16 het beginnende aktivisme bestreed vanuit Nederland, maar tegelijk wilde voorkomen dat de aanhangers ervan

als landverraders zouden uitgestoten en gestraft worden, dan spotte hij met „dat stel baardeloze jongeren”, die onbezonnen snaken. Inderdaad werd het aktivisme grotendeels door heel jeugdigen gedragen, en dat behoort tot de factoren die zijn doorwerking na de oorlog verklaren. Eén van die jongeren die geschiedenis maakten, was de Antwerpse kleermakerszoon Jef Van Extergem, 16 jaar bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog en twintig bij het einde ervan.

Als socialist, actief bij de Jonge Wachten, kon Van Extergem zich niet houden aan een vaderlandse godsvrede. Integendeel propageerde hij van einde 1915 af een pacifistisch en internationalistisch verzet tegen de bourgeoisiestaat. Dat zou hem na enkele maanden in het aktivisme brengen, waarin hij de republiek Vlaanderen zou verdedigen : „Bij ons is het strijd zonder genade tussen Vlaanderen en het staatsbegrip België”.

Ook na de Duitse nederlaag, toen hij het land uit gevlucht was, bleef hij zulke teksten publiceren. In september 1919 keerde hij terug en verklaarde op zijn proces dat hij volhardde. Dat kostte hem een veroordeling tot twintig jaar. De socialistische minister van justitie Vandervelde deed met hem zoals met de andere aktivisten : hij bewerkte een begenadiging tot vijf jaar en een voorwaardelijke invrijheidstelling na twintig maanden hechtenis, mits de belofte werd afgelegd om niet deel te nemen aan openbare politieke vergaderingen. Roza De Guchtenaere, Antoon Jacob en August Borms weigerden de gestelde voorwaarde en Van Extergem kreeg rouwkoop. Hij liet zich in januari 1925 opnieuw aanhouden om zijn overblijvende termijn uit te zitten tot in 1928.

Na zijn tweede vrijlating sloot Van Extergem zich aan bij de kommunistische partij. Die was sinds 1925 meer belang gaan hechten aan de Vlaamse Beweging en had de amnestie-campagne voor aktivisten krachtig ondersteund. In 1929 en de volgende jaren ging de partij „het zelfbeschikkingsrecht van het Vlaamse volk tot de scheiding van de Belgische staat” benadrukken, en daarvoor was Van Extergem een gedroomd propagandist. In 1936 werd hij aan het hoofd geplaatst van de Nederlandstalige partijpers en werd er beslist om een „Vlaamse Kommunistische Partij” te stichten. Hij zou daarvan de politieke leiding krijgen tijdens de bezetting.

Van Extergem was vooral sinds 1933 een fel bestrijder van de verrechtsing in het nationalisme, namelijk van het Verdinaso en het VNV. Maar tegelijk propageerde hij het antimilitaristische Verbond van Vlaamse Oudstrijders en de IJzerbedevaarten. Hij volgde trouw de kronkelige kommunistische partijlijn in de jaren voor en tijdens de oorlog. Hij wist daar een flamingantische stempel op te slaan. Zijn aanhouding door de bezetter in april 1943, en die van de voornaamste andere figuren van de relatief autonome Vlaamse partijorganisatie, leidde automatisch tot de verdwijning van deze laatste (aldus J. Gotovitch). *De Roode Vaan* werd nu een vertaalde krant naast *Le Drapeau Rouge*. Zou Van Extergem het vlaamsgezind karakter van de partij ook in

1944 en volgende jaren hebben kunnen bewaren indien hij de dans ont-
sprongen was? Hij overleed in maart 1945 in een Duits concentratiekamp.
Terecht noemt de uitgever het boekje van Dutoit : „dit korte essay, dat mis-
schien de aanloop voor anderen kan zijn tot een werk van langere adem”.
Het is wel te vrezen dat het juist een grondiger werk in de weg zal staan.
Maar beter één vogel in de hand dan tien in de lucht.

Lode WILS